MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTI TARBIYACHILARINI TAYYORLASHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA STRATEGIYALAR

Go‘zal Mamatqulova Abduraim qizi
GDPI, Maktabgacha ta’lim yo‘nalishi magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarini tayyorlash jarayonida xorijiy davlatlar tajribasidan foydalanishning ahamiyati, zamonaviy pedagogik yondashuvlar hamda samarali strategiyalar tahlil qilinadi. Shuningdek, Finlandiya, Janubiy Koreya, Yaponiya, Singapur, AQSh va Germaniya kabi rivojlangan davlatlarning maktabgacha ta’lim tizimidagi ilg‘or tajribalari yoritilib, ushbu sohadagi dual ta’lim, amaliyotga yo‘naltirilganlik va kreativ pedagogika tamoyillari tahlil qilinadi va ularni O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimiga moslashtirish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Tarbiyachilarni kasbiy tayyorlashda innovatsion texnologiyalar, amaliy mashg‘ulotlar, kompetensiyaviy yondashuv hamda uzluksiz malaka oshirish tizimining o‘rni ochib beriladi. Shuningdek, xalqaro andozalarni O‘zbekiston milliy ta’lim tizimiga integratsiya qilish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ilgari suriladi.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, tarbiyachi, xorijiy tajriba, innovatsion yondashuv, pedagogik texnologiya, kompetensiya, kasbiy tayyorgarlik, strategiya, ta’lim sifati.

Аннотация: В данной статье анализируется важность использования опыта зарубежных стран в процессе подготовки воспитателей дошкольных образовательных организаций, современные педагогические подходы и эффективные стратегии. Также будет освещен передовой опыт в системе дошкольного образования таких развитых стран, как Финляндия, Южная Корея, Япония, Сингапур, США и Германия, проанализированы принципы дуального образования, практико-ориентированности и креативной педагогики в этой сфере и рассмотрены возможности их адаптации к системе дошкольного образования Узбекистана. Раскрывается роль инновационных технологий, практических занятий, компетентностного подхода и системы непрерывного повышения квалификации в профессиональной подготовке воспитателей. Также будут выдвинуты практические рекомендации по интеграции международных стандартов в национальную систему образования Узбекистана.

Ключевые слова: дошкольное образование, воспитатель, зарубежный опыт, инновационный подход, педагогические технологии, компетенция, профессиональная подготовка, стратегия, качество образования.

Inson kapitalining shakllanishi va uning kelajakdagi muvaffaqiyati bevosita maktabgacha ta’lim davriga borib taqaladi. Zamonaviy neyropedagogik tadqiqotlar inson miyasi rivojlanishining 80 foizi aynan 6 yoshgacha bo‘lgan davrga to‘g‘ri kelishini ko‘rsatmoqda. Shu bois, maktabgacha ta’lim tizimining sifati bevosita ushbu sohada faoliyat yuritayotgan pedagog-tarbiyachilarning professional tayyorgarlik darajasiga bog‘liq.Bugungi globallashuv jarayonida ta’lim tizimini rivojlantirish har bir davlat oldida turgan muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, maktabgacha ta’lim sohasi bolalarning intellektual, ma’naviy va ijtimoiy rivojlanishida muhim bosqich bo‘lib xizmat qiladi. Shu sababli maktabgacha ta’lim tashkilotlarida faoliyat yurituvchi tarbiyachilarni zamonaviy talablar asosida tayyorlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. So‘nggi yillarda O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimini isloh qilishga katta e’tibor qaratilmoqda. Bu borada xorijiy tajribalarni o‘rganish va amaliyotga joriy

etish muhim ahamiyat kasb etadi. Rivojlangan davlatlarning pedagogik tajribasi tarbiyachilarni kasbiy tayyorlashda innovatsion metodlar, interfaol ta’lim texnologiyalari hamda bolaga yo‘naltirilgan yondashuvlarni keng qo‘llash imkonini beradi. Bugungi kunda O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimini tubdan isloh qilish va uni xalqaro standartlar darajasiga ko‘tarish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biridir. Biroq, tizimni faqat moddiy-texnik jihatdan yangilash yetarli emas; asosiysi – ta’lim mazmuni va tarbiyachilarni tayyorlash metodologiyasini o‘zgartirishdir. Bu borada dunyoning yetakchi davlatlari (Finlyandiya, Singapur, Janubiy Koreya, Germaniya) tajribasini o‘rganish va milliy mentalitetimizga moslashtirgan holda tatbiq etish dolzarb ahamiyat kasb etadi. [1]

Zamonaviy jamiyat tarbiyachidan nafaqat nazariy bilim, balki amaliy ko‘nikma, kreativ fikrlash va kommunikativ kompetensiyalarni ham talab etadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlash jarayonida pedagogning psixologik tayyorgarligi, pedagogik mahorati va innovatsion texnologiyalarni qo‘llay olishi muhim hisoblanadi. Bugungi kunda tarbiyachilarni tayyorlashda quyidagi yo‘nalishlarga alohida e’tibor berilmoqda:

- bolaga individual yondashuvni shakllantirish;
- interfaol metodlardan foydalanish;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash;
- kreativ va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish;
- ota-onalar bilan samarali hamkorlikni yo‘lga qo‘yish. [2]

Mazkur talablar xorijiy davlatlarning ilg‘or pedagogik tajribalarida ham o‘z aksini topgan.

Masalan, Finlandiya ta’lim tizimi dunyodagi eng samarali tizimlardan biri sifatida e’tirof etiladi. Ushbu davlatda maktabgacha ta’lim tarbiyachilarini tayyorlashga katta mas’uliyat bilan yondashiladi. Tarbiyachilar oliy ma’lumotga ega bo‘lishi bilan birga bolalar psixologiyasi, kommunikatsiya va ijodiy rivojlantirish bo‘yicha chuqur bilimlarga ega bo‘lishlari talab qilinadi. Finlandiya tajribasining asosiy jihatlaridan biri — bolaga erkinlik berish va uning qiziqishlarini qo‘llab-quvvatlashdir. Tarbiyachilar bolalarni majburlash emas, balki rag‘batlantirish asosida ta’lim beradilar. Ushbu yondashuv bolaning mustaqil fikrlashi va o‘ziga bo‘lgan ishonchini rivojlantiradi. Shuningdek, Finlandiyada tarbiyachilar muntazam ravishda malaka oshirish kurslarida qatnashadilar. inlyandiya ta’lim tizimi dunyoda eng ilg‘orlardan biri hisoblanadi. Finlyandiyada MTT tarbiyachisi (Kindergarten Teacher) bo‘lib ishlash uchun kamida bakalavr darajasi, ko‘p hollarda esa magistrlik darajasi talab etiladi. Tadqiqotga asoslangan ta’lim: Tarbiyachilar nafaqat tayyor metodikalarni o‘rganishadi, balki o‘zlari ham kichik ilmiy tadqiqotlar o‘tkazishadi. Finlyandiyada qat’iy tekshiruvlar yoki byurokratik hisobotlar yo‘q. Tarbiyachilarga dasturni bolalarning ehtiyojidan kelib chiqib moslashtirish uchun cheksiz erkinlik beriladi. Ularni tayyorlash jarayonida "O‘yin orqali o‘rganish" (Play-based learning) va bolani shaxs sifatida hurmat qilish markaziy o‘ringa qo‘yiladi. Bu esa ularning kasbiy kompetensiyasini doimiyravishda rivojlantirib borishga xizmat qiladi. [4]

Yaponiya maktabgacha ta’lim tizimida intizom, jamoaviylik va mustaqillikni shakllantirishga alohida e’tibor qaratiladi. Tarbiyachilar bolalarda mehnatsevarlik, tartib-intizom va mas’uliyat hissini shakllantirishga harakat qiladilar. Ta’lim jarayonida milliy qadriyatlar va an’analar bilan uyg‘unlik saqlanadi. Janubiy Koreyada esa raqamli texnologiyalardan foydalanish yuqori darajada rivojlangan. Tarbiyachilar elektron platformalar, multimedia vositalari va interaktiv dasturlar yordamida mashg‘ulotlarni tashkil etadilar. Bu usullar bolalarning ta’limga qiziqishini oshirish bilan birga, tarbiyachilarning pedagogik faoliyatini ham samarali tashkil etishga yordam beradi. Janubiy Koreyada tarbiyachilar tayyorlash "Nuri" milliy o‘quv dasturiga asoslanadi. Bu yerda bo‘lajak pedagoglarga qo‘yiladigan asosiy talablar:

Raqamli kompetensiya: Tarbiyachilar dars jarayonlariga multimedia, robototexnika va interaktiv doskalarni integratsiya qilishga o‘rgatiladi. Hissiy intellekt va milliy qadriyatlar: Texnologiya bilan birga, bolalarda kattalarga hurmat, jamoada ishlash va hissiyotlarni boshqarish (EQ) ko‘nikmalarini rivojlantirishga katta e’tibor qaratiladi. Singapur ta’lim tizimi innovatsion yondashuvlari bilan ajralib turadi. Ushbu davlatda tarbiyachilarni tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuv asosiy o‘rin egallaydi. Pedagoglar muammoli vaziyatlarni hal qilish, ijodiy yondashuv va zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash bo‘yicha maxsus tayyorgarlikdan o‘tadilar. Singapurda “hayot davomida ta’lim olish” tamoyili asosida pedagoglarning uzluksiz kasbiy rivojlanishi qo‘llab-quvvatlanadi. Har bir tarbiyachi muntazam ravishda seminar, trening va amaliy mashg‘ulotlarda qatnashadi.Bundan tashqari, ta’lim jarayonida STEAM texnologiyalaridan foydalanish keng tarqalgan. Ushbu yondashuv bolalarda ilmiy tafakkur, kreativlik va muammolarni yechish ko‘nikmalarini shakllantiradi [7]. Germaniyada MTT tarbiyachilari (Erzieher) asosan dual ta’lim tizimi asosida tayyorlanadi. Talaba haftaning 2-3 kunini maxsus kollejda nazariy bilimlarni olishga, qolgan kunlarini esa bevosita bog‘chada ishlashga sarflaydi. MTTlar bo‘lajak kadrlarni tayyorlash jarayonida bevosita qatnashadi va ularga stipendiya to‘laydi. Bu talabaning bitiriboq ish muhitiga moslashib ketishini ta’minlaydi[6].

O‘zbekistonda ham maktabgacha ta’lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida xorijiy tajribalarni joriy etishga e’tibor qaratilmoqda. Jumladan, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash, tarbiyachilar malakasini oshirish hamda innovatsion metodlarni amaliyotga tatbiq etish bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda.

Xorijiy tajribalarni milliy ta’lim tizimiga moslashtirishda quyidagi jihatlarga e’tibor qaratish lozim:

- milliy qadriyatlar va mentalitetni hisobga olish;
- tarbiyachilar uchun amaliy treninglarni ko‘paytirish;
- raqamli texnologiyalardan foydalanishni kengaytirish;
- xalqaro hamkorlik dasturlarini rivojlantirish;
- innovatsion pedagogik metodlarni amaliyotga joriy etish. [5]

Mazkur chora-tadbirlar maktabgacha ta’lim sifatini oshirishga va malakali tarbiyachilarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyachilarini tayyorlashda xorijiy tajribalardan foydalanish ta’lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir.

Finlandiya, Yaponiya, Janubiy Koreya, Singapur Germaniya va kabi davlatlarning ilg‘or tajribalari pedagoglarni zamonaviy yondashuvlar asosida tayyorlashda samarali natijalar bermoqda. Ushbu tajribalarni O‘zbekiston ta’lim tizimiga moslashtirish orqali tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyasini oshirish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish hamda bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta’minlikni kengaytirish, malaka oshirish tizimini takomillashtirish va zamonaviy metodlarni qo‘llash maktabgacha ta’lim tizimi rivojiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. - Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
2. O‘zbekiston Respublikasi “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonuni.
3. Finland Education System Research Materials.
4. Hasanboyeva O. Maktabgacha pedagogika. - Toshkent, 2020.
5. Ishmuxamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. - Toshkent, 2019.
6. OECD Education Reports on Early Childhood Education.
7. Singapore Preschool Education Development Program Reports.